

UNITATEA PUTERII DE STAT: CONTROVERSE ȘI REALITĂȚI

Ion JECEV,
doctorand, lector (USM)

REZUMAT

În prezentul articol, sunt elucidate subiecte controversate ale teoriei generale a dreptului și dreptului constituțional. Utilizarea conceptelor teoretice și confruntarea lor cu realitățile practice contemporane permit soluționarea acestor divergențe în sensul stabilirii relației de compatibilitate între principiile unității puterii de stat și cel al separației puterilor.

Civinte-cheie: putere de stat, subiecte controversate, integritate teritorială, principiul separației puterilor, statutul prioritar.

SUMMARY

In the present article there are elucidated controversial subjects of the general law theory and constitutional law. The use of theoretical concepts and their confrontation with the contemporary practices permit the solving of these divergences in order to establish the compatibility relationship between the principles of state power unity and of powers separation as well.

Key-words: state authority, controversial subjects, territorial integrity, principle of separations of power, priority status.

Pentru Republica Moldova, problema unității puterii de stat este destul de actuală în contextul asigurării integrității teritoriale, deoarece ea reprezintă în sine una din condițiile principale ale stabilității societății, ale dezvoltării stabile a statului, realizând o schimbare radicală în istoria sa.

Analiza literaturii de specialitate ne mărturisește convingător despre un interes deosebit vizavi de această problemă în toate perioadele de formare și dezvoltare a ei. În special, încă în studiile lui Aristotel, care au constituit o generalizare și dezvoltare a gândirii politico-juridice anterioare, a fost fundamentată viziunea, în conformitate cu care existența puterii supreme este întru chiparea unității ei, evidențind în acest sens și trei elemente ale puterii supreme¹ (adunarea populară, funcțiile, organele judecătorești). Autorul rus V.S. Nerseseanț considera că la Aristotel, în cazul respectiv, este vorba nu de trei elemente ale puterii de stat, dar despre trei elemente ale formei statului².

Poziția lui Aristotel referitoare la puterea supremă și împărțirea ei în trei elemente, ca părți componente ale unui întreg, a fost o premisă teoretică importantă pentru formarea concepției unității puterii de stat în condițiile separației ei în părți componente. De aceea se poate în general de afirmat că problema unității puterii de stat, în concepția lui Aristotel, este examinată în două aspecte: ca unitatea puterii de stat în limitele unei singure forme de stat și ca unitatea puterii de stat în cazul formelor de conducere mixte.

Cu mai mare claritate și consecutivitate din punctul de vedere al teoriei separației puterilor se distinge concepția guvernării „mixte” elaborată de Polibiu.

Urmându-l pe Polibiu, Cicero opta pentru distribuția egală a drepturilor obligațiilor și atribuțiilor, magistratilor să li se indice cum să-și exercite puterea, iar cetățenilor – cum trebuie să se supună, pentru că și cel ce comandă, mai devreme sau mai târziu, va trebui să se supună, iar cel ce se supune este demn ca, mai devreme

sau mai târziu, să comande. Stabilind că justiția este temelul statului, Cicero definea: „Statul, adică lucrul public (*res publica*) este lucrul poporului, dar poporul nu este orice ceată de oameni adunați la întâmplare, ci o mulțime unită într-un sistem juridic întemeiat printr-un acord comun în vederea utilității comune”³. Astfel, în concepția lui Cicero, unitatea statului era în unitatea poporului, în acordul comun al acestuia și scopul comun – al utilității comune.

Ideea antică a guvernării mixte conținea în sine o construcție destul de complicată de asigurare a unității puterii de stat. Gânditorii antici propun așa o structură a puterii de stat, prin care atribuțiile de guvernare sunt împărțite în categorii de sfere de conducere între diverse elemente ale puterii supreme, pentru ca atribuțiile conducerii să nu fie concentrate de un organ, ale unei puteri. Astfel, putem susține că ideile elaborate încă de gânditorii Greciei și Romei antice conțineau în sine un șir de teze importante referitoare la unitatea puterii de stat și modalitățile ei de asigurare.

În condițiile separației puterilor, problema unității puterii de stat a căpătat un caracter mai complex, deoarece prin aceasta unele elemente ale ei se caracterizează printr-o independență anumită, se evidențiază formele lor specifice de realizare, necaracteristice formelor centralizate și concentrate de desfășurare a puterii de stat. Centralizarea și concentrarea puterii și aici sunt prezente, dar obțin un alt conținut, alte forme de existență. În legătură cu aceasta, o importanță deosebită au căpătat întrebările referitoare la structura puterii de stat, tipurile ei, volumul de împuterniciri și atribuții, divizarea lor și formele de desfășurare la diferite niveluri de organizare și realizare a puterii de stat. Elaborarea teoretică a acestor probleme și a conceptelor ce le reflectă are o importanță destul de actuală și ocupă un loc central în cercetările ce au urmat vizavi de puterea de stat în condițiile principiului separației ramurilor ei.

O importanță primară are aspectul referitor la com-

ponența, structura puterii de stat. În cercetarea acestui aspect trebuie în permanență de avut în vedere caracterul evolutiv al puterii de stat, din care reiese că componența, structura puterii de stat nu rămân neschimbătoare, de aici și consfințirea în legislația diferitelor state a multitudinii de mijloace de asigurare a unității puterii, care, după părerea lui T.Hobbes, reprezintă unica modalitate de a constitui un stat puternic⁴.

În opinia lui John Locke, „puterea legislativă constituie nu numai puterea supremă în stat, dar reprezintă și puterea sfântă și neschimbătoare în mâinile acelor, cărora comunitatea le-a încredințat-o”⁵.

Astfel, și în această concepție noi observăm fundamentarea unității puterii prin intermediul puterii supreme, care în cazul dat se echivalează cu puterea legislativă. Situația ei prioritară în sistemul puterilor de facto constituie baza unui nou mijloc de asigurare a unității tuturor ramurilor puterii de stat. Acest mijloc de asigurare a unității puterii de stat în diferite variante este specific statelor cu forma de guvernământ parlamentară.

Pe baza concepțiilor anterioare, autorul J.Lilibern a propus o abordare proprie referitoare la componența, modul de formare a puterilor și asigurare a unității lor. „Poporul, – menționează Lilibern, este izvorul orișicărei puteri echitabile”. În acest sens, concepția separației puterilor a lui J.Lilibern conținea o componentă deosebit de importantă, care consta în recunoașterea de facto a puterii constitutive a poporului, care în esență conține unitatea puterilor, deoarece toate celelalte puteri o au pe ea ca izvor al său.

În concepția lui Montesquieu, separația puterilor este necesară pentru asigurarea libertății, iar ca mijloc de asigurare a unității puterii este sistemul de balanță și contrabalanță în raport cu diferite ramuri ale ei⁶.

Având o poziție deosebită în ceea ce privește separația puterilor, Jean-Jacques Rousseau menționa că poporul este unicul izvor al puterii de stat unitare⁷. Iar G.Jellinek afirma că puterea de stat unitară niciodată nu poate fi fragmentată în manifestările sale așa, încât să fie posibil de efectuat o distribuție precisă a funcțiilor între organele corespunzătoare⁸.

În Germania problema unității puterii de stat în condițiile separației ei a fost într-o măsură mai mare cercetată de așa savanți ca Fichte, Kant, Hegel. Kant, de exemplu, evidențind trei puteri în cadrul orișicărui stat, afirmă că ele exprimă voința unică a poporului și trebuie să se completeze una pe cealaltă⁹.

Independența puterilor, conform concepției lui Hegel, neapărat duce la destrămarea statului, deoarece statul în esență poate exista în urma unei lupte când o putere o supune pe alta creând astfel o unitate¹⁰.

În Rusia ideologia liberală a apărut destul de târziu și a fost strâns legată de clasa conducătoare. La formarea ei o influență mare au avut-o ideile liberale ale Germaniei. În opinia lui A.D. Gradovschi, puterea de stat este unică și indivizibilă, așa cum și statul este unic și indivizibil¹¹.

Alt reprezentant al activității liberale N.Voroșilov considera termenul „separația puterilor” destul de nere-

ușit, menționând că puterea de stat după natura sa este unitară și diferitele puteri evidențiate în cadrul statului doar îndeplinesc anumite funcții ale acestei puteri de stat unitare, deoarece nici un grup social, partid politic, personalitate, în mâinile căruia se află puterea, nu vor fi cointeresate în aceea ca s-o divizeze în părți, astfel slăbind-o considerabil.

Încă un reprezentant al gândirii politice liberale rușești a fost B.N. Cicerin. El, în mod similar, recunoaștea unitatea puterii de stat, opinia sa fiind considerabil influențată de concepția lui Hegel¹². În calitate de centru de coordonare Cicerin separă puterea a patra – puterea monarhului. Anume ea în cadrul separației puterii reprezintă unitatea statală, liniștea spirituală, asigurând prin aceasta binele comun, dar nu numai binele unei părți a societății¹³. Referindu-se la particularitățile înțelegerii unității puterii, B.N. Cicerin menționa că „prima cerință a statului rezidă în unitatea conducerii, care este destinată s-o înfăptuiască puterea supremă ce domină în societate. Ea trebuie să fie unică și înzestrată cu forța de constrângere. Așa este numai puterea statului. Însă aceasta nu înseamnă că ea aparține numai unei persoane, unică în esență ea este împărțită între mai multe persoane. Este necesar de stabilit ordinea în care ele se vor pune de acord, se vor înțelege între ele”¹⁴.

În concluzie, el menționează că cu cât este mai mică unitatea în societate, cu atât mai concentrată trebuie să fie puterea. În statele mari insuficiența unității interne trebuie să fie completată din exterior¹⁵.

N.M. Korkunov, ca și ceilalți autori numiți mai sus, împarte puterea de stat în anumite elemente în conformitate cu specificul funcției lor, dar subliniază că deosebirile între ele nu trebuie privite ca fragmentări ale puterii supreme, unice după natura ei. El menționează că esența organului de stat constă anume în aceea că el slujește nu numai unor sarcini proprii ale sale, dar și exclusiv intereselor unei așa unități, în cadrul căreia el este doar element component¹⁶.

Astfel, liberalii ruși, ca și colegii lor din Germania, recunoșteau principiul unității puterii și considerau monarhia constituțională cea mai reușită formă de organizare de stat a Rusiei. Garantul unității puterii de stat ei îl vedeau în puterea executivă solidă în frunte cu monarhul.

Din cele expuse, constatăm că problema unității puterii de stat a ocupat un loc central în gândirea politico-juridică a Europei Occidentale și Rusiei, fiind formulate mijloace concrete de asigurare a ei: evidențierea puterii supreme și sistemul ierarhic de subordonare între puteri, statutul prioritar al uneia dintre puteri în sistemul separației puterilor, sistemul de balanță și contrabalanță. Fiecare dintre aceste mijloace avea câteva modalități. În special, statutul prioritar al uneia dintre puteri posibil să se refere la puterea constitutivă, cea legislativă sau puterea șefului statului.

Primele acte constituționale sovietice proclamau unitatea puterii de stat, apartenența ei muncitorilor și țăranilor în persoana organelor reprezentative (Sovietele)¹⁷ în cadrul cărora organul suprem era Congresul

Sovietelor URSS. Din acest considerent, în Constituția RSFSR din 1918, Congresul Sovietelor este numit puterea supremă. Acest fapt este reflectat și în Constituția URSS din 1924¹⁸.

Conform Constituției URSS din 1936¹⁹, au încetat să existe Congresele Sovietelor a URSS, iar ca organ suprem al puterii de stat a devenit Sovietul Suprem al URSS.

În anul 1977 a fost adoptată o nouă Constituție a URSS în cadrul căreia a fost subliniat rolul deosebit al Sovietelor, iar celelalte organe ale statului, conform literii Constituției, erau supuse și controlate de către Soviete²⁰. Astfel, în opinia lui B.M. Lazarev, juridic se asigură în spiritul ideii leniniste concentrarea în mâinile organului suprem reprezentativ al activității de legiferare și conducere²¹.

Principiul separației puterilor, fiind mult timp respins în URSS ca principiu al dreptului burghez, începând cu anii 80 ai secolului XX este tolerat de opinia științifică sovietică, la început destul de modest, trecând de la ideea superiorității organelor reprezentative la ideea statului de drept. Așa, de exemplu, principiul superiorității organelor reprezentative era invocat și de autorul V.S. Nerseseanț. El susținea că asigurarea acestei superiorități este și o condiție necesară pentru organizarea corectă a celorlalte puteri – executivă și judecătorească²².

Odată declanșată, „perestroika”, cu libertatea de opinie, savanții au pus problema incompatibilității separării puterilor cu monopolul partidului comunist asupra puterii politice. Cunoscutul constituționalist sovietic, M.A. Krutogolov menționa că în statul de drept există separația puterilor: legislativă, executivă, judecătorească. Dar cu toate acestea nu se știe pentru ce uităm sau, mai precis, tăcem în mod rușinos, că la noi este și puterea a patra – puterea partidului, Comitetul ei Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, Biroul Politic. Și aceasta, poate, este puterea principală, care se află deasupra celorlalte²³.

În spiritul doctrinei tradiționale sovietice, chiar cu câțiva ani înainte de proclamarea „perestroicii”, autorul V.A. Rjevski menționa că unul din elementele principale ale structurii unității puterii de stat este sistemul bazelor sale și că această problemă a fost studiată științific în special în a doua jumătate al sec. XX de savanții sovietici. Autorul sus-nominalizat susține teza conform căreia: „fiecare constituție sovietică consfințește bazele economice și politice ale statului”²⁴. În opinia lui, ultima Constituție a URSS fixa, de asemenea, și baza socială, și cea ideologică a statului sovietic²⁵.

Astfel, de exemplu, construcția sovietică a unității puterii de stat era determinată de unitatea poporului sovietic ca unicul izvor al puterii de stat (baza socială), de guvernare a proprietății de stat (baza economică), de apartenența puterii Sovietelor deputaților norodnici – (baza politică) și de ideologia comunistă (baza ideologică) adecvată acestor baze, precum și de legislație, ce consfințește aceste puteri sovietice, unitatea puterii de stat, formal se asigura prin acordarea Sovietelor a statutului puterii supreme, care avea dreptul de a lua hotărâri în

orice domeniu al vieții statale. Însă de facto unitatea puterii se asigura prin sistemul influenței de partid asupra tuturor nivelurilor și structurilor puterii de stat. Apărută în perioada „perestroicii”, opoziția sistemului politic sovietic treptat a distrus această unitate, inițial înaintând lozinca asigurării puterii totale al Sovietelor și înlăturarea de la putere a partidului comunist al Uniunii Sovietice, și obținând realizarea ei.

În procesul infirmării unității puterii, ca unitate bazată pe prioritatea Sovietelor, în perioada destrămării URSS s-a constituit o nouă concepție și practică de asigurare a unității puterii de stat în Republica Moldova. Ea a fost consfințită prin Constituția Republicii Moldova din 1994²⁶. Aceasta s-a întâmplat din motiv că istoria puterii de stat ne mărturisește, că acolo și atunci când dispărea baza unității puterii de stat, numaidecât se distrugea în acele forme, în care ea exista, dar puterea nu dispărea, ci îmbrăca forme noi. În perioada marilor schimbări sociale, puterea de stat nou-născută obligatoriu se forma ca unitară.

În legătură cu cele expuse, se poate de tras concluzia că problemei unității puterii de stat i s-a acordat o atenție mare în perioada sovietică, având în special un aspect ideologic pentru a justifica confuzia atribuțiilor și monopolul partidului comunist asupra puterii, iar în perioada constituirii statului de drept, a unei puteri democratice, trecerea la noile tipuri de abordare științifică a fost mai dificilă, ele păstrând unele din premisele anterioare, deseori unitatea puterii fiind considerată a fi în opoziție cu principiul separației puterilor.

În literatura rusă de specialitate principiul unității puterii de stat se declară ca baza teoretică a sistemului organelor puterii de stat. Prin aceasta unitatea sistemului puterii de stat se atribuie de unii autori la principiile regimului constituțional al puterii executive, alături de supremația Constituției; separația puterilor: legislativă, executivă și judecătorească; asigurarea suveranității.

Este greu să fim de acord cu așa o interpretare a unității puterii de stat în condițiile contemporane, deoarece prin aceasta conținutul unității puterii de stat nu se delimitează de aceea ce se prezintă ca mijloc de asigurare a ei. Concepția științifică a unității puterii de stat se bazează pe separația elementelor, ce formează o unitate.

În literatura de specialitate, se efectuează delimitarea între principiul separației și principiul unității puterii de stat.

Este greu să fim de acord cu opunerea separației și unității puterii de stat. Încă Hegel, în mod destul de convingător, a arătat că printr-o astfel de opunere se pune baza destrămării statului. În opinia noastră, adevărul constă în aceea că unitatea puterii de stat este o condiție necesară a existenței și funcționării ei. Prin aceasta principiul unității puterii de stat este tratat ca exprimarea puterii întregului popor, ca unitatea și neîmpărțirea puterii în sensul social-politic din punctul de vedere al caracteristicii purtătorului și izvorului ei primar. În acest sens, manifestarea supremă a unității puterii de stat constituie întruchiparea ei în suveranitatea poporului,

recunoașterea aceluși fapt, că purtătorul și unicul izvor al puterii este poporul, așa cum este consacrat în Constituția Republicii Moldova.

Întrebarea referitoare la subiecții puterii de stat, printre care este și poporul, este destul de profund studiată în literatura de specialitate²⁷. În special, D.Iu. Șapsugov efectuând o generalizare, evidențiază două grupuri mari de subiecți:

1) subiecții primari ai puterii de stat (poporul, societatea, părțile ei componente și cetățenii);

2) subiecții derivați ai puterii de stat (organele puterii și conducerii de stat și organele lor – ministerele, departamentele ș.a.)²⁸.

În cazul respectiv, este important de menționat calitățile concrete ale subiecților puterii de stat, care mențin unitatea ei sistemică. Aplicabil la subiecții primari ai puterii de stat în cadrul acestor calități trebuie, în primul rând, de atribuit dispunerea de drepturile publice naturale, care constituie baza legitimității puterii de stat instituite și modificate de ei. Conținutul acestor drepturi, reflectând în general calitățile sociale ale omului, determină scopul și sarcinile puterii de stat și indirect unitatea ei structurală și funcțională.

Deoarece drepturile omului recunoscute public constituie exprimarea concretă a acordului social, acest acord se transmite laturilor esențiale ale însăși puterii de stat, asupra sistemului de relații prin care ea se manifestă. Acordul respectiv devine caracteristică calitativă și bază pentru unitatea puterii de stat dezvoltate²⁹.

Circumstanța menționată își găsește reflectarea sa în puterea constituantă, ce se manifestă ca formă de realizare a drepturilor publice naturale ale subiecților, prin care se determină unitatea incipientă a puterii de stat, care se manifestă din plin prin interacțiunea varietăților de bază ale puterii. Din aceasta rezultă că separația puterilor nu trebuie să se opună unității ei, dar invers, reprezintă în sine un mijloc concret de organizare a unității, însă numai a puterii de stat dezvoltate, ce funcționează rațional și se formează odată cu formarea societății civile. Cum deja am menționat, anume în acest sens trebuie de înțeles tratarea lui Hegel a ideii separației puterilor.

Unitatea sistemică a puterii de stat este condiționată, în primul rând, de derivatele tuturor varietăților sale de la puterea de stat constitutivă. Prin intermediul puterii constituante, se creează nu pur și simplu alte ramuri ale puterii de stat și prin aceasta un șir de calități trec la aceste puteri, dar ea păstrează în sine anumite momente ale puterilor de ea constituite și prin aceasta unitatea puterii constituante simbolizează unitatea întregii puteri de stat.

O calitate importantă a subiecților puterii de stat constituie responsabilitatea lor politică și juridică pentru asigurarea unității sistemice a puterii de stat, care în sensul larg al cuvântului trebuie privită ca o calitate internă.

Este necesar de menționat că această instituție referitoare la subiecții puterii de stat în domeniul asigurării unității ei este studiată destul de insuficient și, mai mult ca atât, nu i se acordă o atenție cuvenită în legislația în

vigoare. Iar organizarea rațională a unității puterii de stat necesită o corelare armonioasă a funcțiilor statului, a metodelor lor de realizare cu sistemul organelor puterii de stat și cu scopurile ei globale.

Din acest motiv, istoria evoluției reprezentărilor referitoare la unitatea puterii de stat și consfințirea ei în legislația istorică și actuală ne mărturisește faptul că aceasta este un fenomen complex, care are un mecanism de funcționare destul de delicat, care trebuie să fie în mod cert asigurat.

Sunt necesare diverse modalități și mijloace de asigurare a unității puterii de stat, la care pot fi atribuite: organizațional-structurale și funcționale, politice, economice, financiare, psihologice ș.a.m.d. Problema unității puterii de stat s-a abordat în Federația Rusă în perioada postsovietică în temei în legătură cu dificultățile constituirii federalismului rus după 1990, când după așa-numitul „federalism de piață” ce avea la origine faimosul îndemn al Președintelui B.Elțin „Luați atâta suveranitate, câtă puteți duce” s-a derulat un proces complicat care a avut ca rezultat faptul că în 7 republici și 10 regiuni populația a votat contra Constituției Federației Ruse, iar în 2 republici (Tatarstan și Cecenia) referendumurile nici nu au avut loc. În total, 31 de subiecți ai Federației Ruse nu au acceptat Constituția din 1993³⁰.

După mai multe propuneri, inclusiv și de a reînvia federația imperială pentru a asigura unitatea puterii, Federația Rusă actualmente este considerată federație asimetrică, cu subiecte de nivel și regim juridic diferit, fapt care trezește unele insatisfacții printre subiecții federației, de aceea se avansează și propuneri pentru viitoarea federație integrată pe verticala puterii cu implementarea autonomiei național-culturale, fundamentul juridic al căreia se regăsește în Legea despre autonomia național-culturală adoptată în 1996.

Trebuie de menționat că problema determinării conceptului asigurării juridice a unității puterii de stat nu este pusă în plan teoretic în literatura de specialitate, cu toate că este destul de actuală în condițiile contemporane. Doar unele aspecte ale ei au fost analizate referitor la interesele personalității (N.A. Șaichenov), la democrație (D.Iu. Șapsugov).

În ultimul timp, ea este pusă de I.N. Barțiș, care o tratează cu referință la organele puterii de stat. El evidențiază trei aspecte ale acestei probleme, care reprezintă în sine bazele conceptuale ale Legii Federației Ruse referitoare „la unitatea puterii de stat” propuse de el, și anume:

I. Asigurarea organizațională a unității puterii de stat.

II. Asigurarea unității puterii de stat în sistemul organelor reprezentative și legislative.

III. Asigurarea unității puterii de stat în sistemul organelor executive³¹.

Tezele menționate caracterizează unitatea puterii de stat, exclusiv în planul interacțiunii anumitor ramuri ale puterii, dar mai precis, a anumitor organe ale puterii de stat.

În opinia noastră, pentru determinarea conceptului analizat, este necesar să pornim de la acel fapt că o con-

diție inițială a asigurării juridice a unității puterii de stat constituie consfințirea statutului juridic al elementelor sistemului puterii de stat. Prin aceasta, desigur, este necesar ca relațiile dintre ele să poarte un caracter juridic, să fie raporturi juridice.

În acest caz, este necesar de asigurat corespunderea și coordonarea drepturilor, împuternicirilor, funcțiilor, atribuțiilor și responsabilității subiecților puterii de stat.

Un alt element al asigurării juridice a unității puterii de stat constituie reglementarea procedurilor ei de realizare, incluzând și rezolvarea conflictelor posibile între ele, precum și coordonarea proceselor de realizare a fiecărei dintre ramurile puterii de stat. Aici poate fi atribuit și principiul separării puterilor.

Al treilea element constituie mijloacele de asigurare ale unității puterii de stat.

În procesul dezvoltării societății constatăm, în acest sens, că s-au format anumite modalități și mijloace de asigurare ale unității puterii de stat.

Delimitarea competențelor și împuternicirilor este necesar de analizat în sistemul mijloacelor de organizare rațională ale puterii de stat, de asigurare a funcționării eficiente a ei. Prin aceasta este destul de important de determinat obiectiv, care regimuri juridice și prin intermediul căror norme juridice este necesar de creat pentru hotărârea sarcinilor permanente și temporare ale conducerii de stat, ținând cont de necesitatea menținerii unității puterii de stat.

În literatura de specialitate contemporană, o atenție deosebită se acordă problemei delimitării competențelor și împuternicirilor în condițiile formării statului de drept, care cel mai des este privită ca sarcină specială, fără a ține cont de un șir complex de factori, care determină aspectele esențiale interne ale funcționării puterii, ce asigură reproducerea unității ei permanente. Ca rezultat, se obține împărțirea și separarea puterilor, condamnată la ineficiență, pentru că se bazează pe niște criterii întâmplătoare sau insuficient fundamentale.

Întrebarea referitoare la faptul câte și care împuterniciri trebuie să aibă fiecare dintre ramurile puterii de stat, la fiecare nivel de realizare a ei, nu poate fi considerată simplă. Pentru soluționarea ei sunt expuse opinii diametral opuse. Una din ele este orientată pe consfințirea exclusiv constituțională a împărțirii exacte a competențelor și împuternicirilor.

O altă opinie este bazată pe teza „repartizarea împuternicirilor în interiorul statului nu poate fi fixată odată pentru totdeauna. Ea trebuie privită ca un proces dinamic”³², ținând cont de treapta de dezvoltare a societății și a statului. Cu toate acestea, este indiscutabil, că sistemul relațiilor de putere trebuie organizat ca sistem de raporturi juridice, deoarece numai astfel se poate realiza în practică problema răspunderii juridice a subiecților puterii de stat.

În limitele competențelor distribuite, se realizează puterea de stat prin intermediul organelor sale. În acest sens, Constituția și celelalte legi sunt obligatorii și constituie o condiție obligatorie a asigurării unității puterii de stat.

Analiza proceselor de reglementare și realizare ale puterii de stat ne arată în mod convingător că în cadrul lor construcțiile juridice ale normelor și raporturilor juridice practice nu sunt folosite. Legiuitorul, de regulă, se limitează la stabilirea prescripțiilor³³.

Evident că această circumstanță în esență scoate puterea de stat, elementele și nivelurile ei separate în afara câmpului juridic, slăbind astfel baza securității ei juridice.

Analizând reglementarea juridică a interacțiunii puterilor „pe verticală” și „orizontală”, această circumstanță se manifestă destul de pronunțat. De exemplu, în art.66 al Constituției Republicii Moldova, atribuțiile de bază (competența) ale Parlamentului³⁴ sunt consfințite în forma unei simple prescripții, nefiind prezentă nici ipoteza, nici sancțiunea, nici dispoziția satisfăcătoare.

Astfel, în acest domeniu de importanță vitală noi nu avem în esență reglementare normativ-juridică a relațiilor de putere. Ce fel de raporturi juridice pot apărea pe baza unor asemenea prescripții?

Utilizarea construcțiilor teoretice ale raporturilor juridice necesită determinarea clară a subiecților, obiectului și al conținutului raportului juridic, deoarece așa cum am menționat anterior, însăși puterea de stat poate fi privită și ca un raport juridic.

Din acest motiv, utilizarea structurii tradiționale a normei juridice cu trei elemente în procesul reglementării relațiilor de putere constituie o condiție destul de necesară în asigurarea unității puterii de stat.

Cercetări speciale referitoare la această problemă ne pot da un material destul de serios, care poate fi folosit în practica legislativă al Republicii Moldova, deoarece legislația în vigoare nu ne dă răspunsuri clare la întrebările nominalizate mai sus.

Problema respectivă este actuală și din punctul de vedere al realităților politice din Republica Moldova în cazul separatismului transnistrian și al autonomiei găgăuze. Titularul suveranității și unicul izvor al puterii de stat în Republica Moldova este poporul, iar suveranitatea se extinde asupra întregului său teritoriu, fapt ce a fost consacrat încă în Declarația despre suveranitate din 23 iunie 1990 de către Sovietul Suprem al Republicii Moldova, membri ai căruia erau atunci și 64 deputați din stânga Nistrului. De aceea evenimentele ce au urmat în toamna lui 1990 nu pot fi calificate, din punct de vedere politico-juridic, altfel decât ca uzurpare a puterii de stat. Poporul Republicii Moldova, ca titular al suveranității puterii de stat este indicat și în Constituție în art.2 alin. (1). Alt titular al suveranității decât poporul Constituția nu prevede, deci nu prevede o altă suveranitate de stat decât a Republicii Moldova, deci nu poate fi suveranitatea Transnistriei sau Găgăuziei. Suveranitatea presupune supremația, independența și autonomia puterii de stat unitare, a tuturor ramurilor ei – legislativă, executivă și judecătorească – pe întregul teritoriu al țării. În acest context, apare ca un nonsens sau, cel puțin, ca o stângăcie juridică, dreptul „populației Găgăuziei, care constituie o parte componentă a Republicii Moldova, la autodeterminare externă”, stipulat de legea privind statutul juridic

special al Găgăuziei, drept pe care nu-l au nici subiecții federațiilor, inclusiv ai Federației Ruse. În general, este necesar un studiu special privind asigurarea unității puterii de stat în R. Moldova, în special, în ceea ce privește natura atribuțiilor legislative și executive ale UTA, care trebuie să corespundă Constituției Republicii Moldova și prin care nu se poate aduce atingere drepturilor și libertăților cetățenilor ei.

Este necesar de subliniat că cu toată importanța consfințirii normativ-juridice a sistemului bazelor puterii de stat și a calităților ei, rămâne nu mai puțin importantă problema realizării cerințelor normelor juridice, ce reglementează aceste interacțiuni.

În rezolvarea acestei sarcini, joacă un rol important procesele asigurării legalității conform dreptului, deoarece numai astfel poate fi asigurată și unitatea puterii de stat.

Aceste probleme trebuie să constituie obiectele analizei științifice ale științelor ramurale și, în primul rând, ale dreptului constituțional, administrativ, deoarece ele generează un șir de obstacole în procesul reproducerii permanente și eficiente a unității puterii de stat.

În concluzie, menționăm că la etapa contemporană problema unității puterii de stat a căpătat o importanță deosebită în legătură cu formarea societății civile și a statului de drept. Are loc trecerea de la abordările totalitare în înțelegerea unității puterii de stat și la înțelegerea unității acesteia din punctele de vedere ale consfințirii și asigurării prin drept, precum și al separației ramurilor puterii de stat ca un mijloc de asigurare a unității ei.

La întrebarea dacă există o divergență reală între unitatea puterii de stat și separarea puterilor sau o divergență aparentă, răspundem că unitatea este o calitate a puterii, iar separația este a atribuțiilor, diferența este – în cazul unității – o calitate ontologică, în cazul separației – o formă de exercitare a puterii prin atribuții și limitări reciproce între diferite componente ale organelor de stat. Aceste concepte și realitățile pe care le exprimă nu sunt contradictorii și coexistă în cadrul unui stat democratic. Deși a servit doctrinei sovietice pentru a fi contrapusă separării puterilor, unitatea puterii nu este un concept fals, el are două sensuri: 1) fie că se referă la izvorul unic al puterii care este poporul, la temeiul acestuia, consacrat și de art.10 din Constituție „Statul are ca fundament unitatea poporului Republicii Moldova. Republica Moldova este patria comună și indivizibilă a tuturor cetățenilor ei”; 2) unitatea puterii în statele federative.

Recenzent:

Elena ARAMĂ,

doctor habilitat în drept, profesor universitar (USM)

Note:

¹ Аристотел, *Политика*, în *Сочинения*, т.4., Москва, 1984, с.515.

² Нерсесянц В.С., *Гегелевская философия права: история и современность*, Москва, 1974, с.180.

³ Cicero, *Despre stat*, Ed.științifică, București, 1983, p.260.

⁴ Гоббс Т., *Избранные сочинения*, Мысль, Москва, 1965, с.159.

⁵ Локк Дж., *О государственном правлении*, т.3, Москва, 1988, с.338.

⁶ Монтескье Ш.Л., *Избранные произведения*, Москва, 1955, с.291.

⁷ Руссо Ж.Ж., *Трататы*, Москва, 1969, с.191-192.

⁸ Елиннек Г., *Общее учение о государстве*, Санкт-Петербург, 1903, с.405.

⁹ Кант И., *Сочинения в томах*, т.4, ч.II, Москва, 1965, с.234-237.

¹⁰ Гегель Г., *Философия права*, Москва, 1990, с.310.

¹¹ Градовский А.Д., *Государственное право*, Санкт-Петербург, 1886, с.52-59.

¹² Зорькин В.Д., *Из истории буржуазно-либеральной политической мысли России второй половины XIX – начало XX вв.*, Москва, 1975, с.133.

¹³ Чичерин Б.Н., *О народном представительстве*, Москва, 1866, с.1638.

¹⁴ Чичерин Б.Н., *Философия права*, с. 200.

¹⁵ Чичерин Б.Н., *Собственность и государство*, с.338.

¹⁶ Коркунов Н.М., *Русское государственное право*, т.1, Санкт-Петербург, 1899, с.343-344.

¹⁷ Ленин В.И., *Полное собрание сочинений*, т.34, с.304-305.

¹⁸ Конституция СССР 1924 года, în *История советской Конституции в документах*, Юридическая литература, Москва, 1957, с.459-473

¹⁹ Конституция СССР 1936 года, în *История советской Конституции в документах*, Юридическая литература, Москва, 1957, с.729-746

²⁰ Конституция СССР 1977 года.

²¹ Лазарев Б.М., *Разделение властей и опыт советского государства*, în *Коммунизм*, 1990, №16, с.49.

²² Нерсесянц В.С., *Социалистическое правовое государство. Проблемы и суждения*, Москва, 1989, с.61.

²³ *Перестройка и власть. Беседа в «Правде»*, în *Правда*, 1990 г., 31 января.

²⁴ Ржевский В.А., *Общественный строй развитого социализма. Конституционное содержание, структура, регулирование*, Юридическая литература, Москва, 1983, с.143.

²⁵ *Ibidem*, p.144.

²⁶ *Constituția Republicii Moldova* din 29.07.1994, în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1994, nr.1.

²⁷ Шапсугов Д.Ю., *Государственная власть и государственное управление: соотношение и взаимодействие*, în *Северо-Кавказский юридический вестник*, 1999, №4, с.10.

²⁸ Шапсугов Д.Ю., *Теория права и государства*, Ростов-на-Дону, 2001, с.57.

²⁹ Шапсугов Д.Ю., *Учредительная власть*, în *Северо-Кавказский юридический вестник*, Ростов на Дону, 1997, №1.

³⁰ Умнова И. А., *Конституционные основы современного российского федерализма*, Москва, 1998, с. 76.

³¹ Барциц И.Н., *Правовое пространство России*, Москва, 2000, с.480-482.

³² Ромин О.Н., *Местное самоуправление и структуры гражданского общества в системе разграничения полномочий*, în *Вестник Поволжской академии государственной службы*, 2002, №3.

³³ Сырых В.М., *О разграничении норм и предписаний. Логические основания общей теории права*, т.1, Москва, 2000, с.204.

³⁴ Art.66 al Constituției Republicii Moldova din 29.07.1994.